

PRZEGLĄD CZASOPISM

Liturgia Sacra 17 (2011), nr 1, s. 213–216

LITURGIA. ČASOPIS PRE LITURGICKÚ OBNOVU (2010), NR 1–4

Po raz pierwszy prezentujemy czasopismo Komisji Liturgicznej Episkopatu Słowacji, które wydawane jest od 20 lat (od 1991 r.), a więc po upadku reżymu komunistycznego. Jest to kwartalnik wydawany w Trnawie. Redaktorem odpowiedzialnym jest biskup Stanislav Stolárík, przewodniczący Komisji Liturgicznej Episkopatu Słowacji, a redaktorem naczelnym ks. prof. dr Vojtech Nepšinský, kierownik Katedry Liturgiki na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. To dobrze i starannie redagowane czasopismo podobne jest do polskiego kwartalnika „Anamnesis”, wydawanego przez Komisję ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski.

Słowackie czasopismo liturgiczne składa się z kilku następujących stałych działów (nie występują wszystkie w każdym numerze), zatytułowanych w języku łacińskim: I. *Dokumenty i nauczanie papieskie* (*Acta Benedicti pp. XVI*, a wcześniej *Acta Joannis Pauli II*); II. *Dokumenty i działalność Kongregacji ds Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów*; III. *Z działalności Komisji Liturgicznej Episkopatu Słowacji*; IV. *Chronica* — kronika, wydarzenia liturgiczne z kraju i ze świata; V. *Studia* — liturgiczne opracowania naukowe i popularnonaukowe; VI. *Questiones – responsa* — problemy praktyczne i odpowiedzi; VII. *Recensiones* — nowości wydawnicze.

Rocznik XX (2010) w dziale *Acta Benedicti pp. XVI* podaje homilię wygłoszoną na zakończenie roku kapłańskiego (nr 2); w dziale poświęconym Kongregacji Kultu Bożego podaje: wyjaśnienia dotyczące dosłownego tłumaczenia *pro multis* w formule konsekracyjnej; dekrety ustanawiające głównych patronów archidiecezji bratysławskiej i diecezji žilinskiej (nr 1); Instrukcję *Liturgiam authenticam*: wyjaśnienie

w sprawie przekazania pastorału nowemu bikapowi (nr 2); przemówienie inauguracyjne w seminarium w Salerno kard. F. Arinze (22 XI 2005) na temat: *Formacja liturgiczna w życiu kapłana*; przemówienie kard. prefekta kard. A. Canizaresa Llovera na rozpoczęcie plenarnego zebrania członków Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów (Rzym, 10–13 III 2009 r.); relacja z prac i planów Kongregacji sekretarz abpa A. Malcolma Ranjitha (nr 3); dział Komisja Liturgiczna Episkopatu Słowackiego zawiera sprawozdanie z jesiennego posiedzenia Komisji, które odbyło się 10 X 2010 r. w Nitrze w przeddzień Dnia liturgicznego z okazji 20-lecia czasopisma „Liturgia” (nr 4); w *Chronica* odnotowano jubileusz 70-lecia bpa Vladimira Filo, bpa roznowskiej diecezji i byłego przewodniczącego Komisji Liturgicznej Episkopatu Słowacji; krótki nekrolog członka Komisji ks. Imrich Zahuranca, † 24 X 2010 r. (nr 1); kursy lektorów i psalmistów (nr 2); informacja i krótki biogram abpa Bernarda Bobera, nowego metropolity koszyckiego (nr 3); w dziale *Studia* opublikowano następujące opracowania: R. SARKA, *O spoločnom a sviatostom kňazstve. Studia k Roku kňazov* (s. 30–44); V. BEREGI, *Aktivne zúčastňovanie sa na liturgii. Ekleziálna skusenost'* (s. 45–51); J. ŠLÉGR, *Postní doba — cesta k Velkonocím* (s. 52–55); I. GRIGIS, *Spomenutie mena biskupa v eucharistickej modlitbe* (s. 56–66); I. ŠPÁNIK, *Úloha kňaza a mimoriadnych vysluhovateľov svätého prijímania v kontexte eucharistickej úcty* (s. 67–85); J. DUBINA, *Liturgické a chórové oblečenie klerikov záväzné po Druhom vatikánskom koncile* (s. 86–95); R. SARKA, *Potrebuje odpustky? Náčrt teológie odpustkov* (s. 156–165); V. BEREGI, *Odpustenie – zmiernenie. Sviatosť zmierania* (s. 166–171); R. SARKA, *Tajomstvo Ježišovho kalicha a jeho ozvena v kulture* (s. 238–247); dział *Questiones – responsa* zawiera: J. ŠLÉGR, *Loretánske litánie* (s. 172–173); J. DUBINA, *Požehnať, posvätiť, konsekrovať, vysvätiť* (s. 174–175); J. DUBINA, *Sväté prijímanie na ruku* (s. 248–250).

Bardzo przydatny jest indeks wszystkich dotąd opublikowanych w czasopiśmie materiałów z ostatnich 20 lat, od 1991 do 2010 (s. 275–394).

Ks. Helmut Jan Sobeczko

STUDIA GREGORIAŃSKIE 3 (2011)

Już czwarty rok w polskojęzycznej przestrzeni naukowej obecny jest periodyk „Studia Gregoriańskie”. Nie jest to jeszcze czas na podsumowania, ale tendencja i regularność, z jaką się ukazuje, warte jest odnotowania. Od początku istnienia pismo związane jest z Ośrodkiem Śpiewu Gregoriańskiego im. ks. Zdzisława Bernata w Poznaniu. Tym, co odróżnia czwarty zeszyt od poprzednich, to przede wszystkim okoliczności jego ukazania się. Oto bowiem w dniach 30 maja – 4 czerwca 2011 r. w Poznaniu odbył się IX Międzynarodowy Kongres Śpiewu Gregoriańskie-

go. Takie wydarzenie nie miało dotąd miejsca w środkowej Europie, a właśnie na tę okoliczność zostały zamieszczone polskie przekłady trzech wystąpień znakomitych gregorianistów europejskich.

Polska sekcja Międzynarodowego Stowarzyszenia Studiów Śpiewu Gregoriańskiego (*Associazione Internazionale Studi di Canto Gregoriano* — AISCGre) istnieje zaledwie kilka lat, i powierzenie zorganizowania tak szeroko zakrojonego i prestiżowego wydarzenia, jakim był IX Międzynarodowy Kongres, świadczy o zaufaniu, jakim darzy ją prezydent AISCGre, prof. dr Johannes Göschl.

Z pewnością ukażą się omówienia i recenzje przebiegu kongresu, ja chciałbym nakreślić kilka słów o samym roczniku, który — jak wspomniałem — obejmuje w swej zasadniczej części artykuły, zawierające treści wystąpień trzech prelegentów.

Pierwszym jest materiał prof. Alberto Turco zatytułowany *Neuma i modus* (s. 9–57). Frapujące, ale i niełatwe zagadnienie związane z pierwszymi próbami zapisu melodii chorałowych: relacji między znakiem graficznym (*paleo*) i sposobem wykonania (*semio*) zostało przedstawione na wielu przykładach. Znakomity badacz ukazuje związek między fundamentem modalnym utworu i konkretnymi neumami, jakimi ów śpiew został zapisany. Porównuje analogiczne fragmenty pochodzące z różnych rękopisów od X do XIII w., starając się wysledzić owe związki. Okazuje się, że notatorzy potrafili oddać za pomocą niektórych, szczególnych neum istotne, strukturalne stopnie modusa i — *eo ipso* — zwrócić uwagę wykonawcy (kantora) na te elementy. Co niezmiernie ważne dla przywracania właściwej wersji melodycznej, neumatyczny zapis pomaga ustalić stopień zmienny (*h, b*) w melodiach chorałowych i wyjaśnia także przypadki jednoczesnego występowania obu stopni w jednym śpiewie (*vide* niezwykle przykład *Passer invenit* [s. 28–29]).

Drugim kongresowym referatem zawartym w czwartym numerze pisma (s. 58–72) są uwagi prof. Nino Albarosy na temat rytmu, pt. *Mensuralizm wobec rytmu gregoriańskiego*. Autor zwraca uwagę na pewne fragmenty melodyczne, które w przekazach neumatycznych opatrzone są literą „n” (*nectum*, połączyć). Wykazał w nim, że średniowieczny kopista przywiązywał dużą wagę do kwestii rytmu w śpiewie. Prof. N. Albarosa dowodzi, że wskazówka „n” odnosi się do takiego przebiegu rytmicznego, który sprzeciwia się menzuralnemu ujęciu utworu, a takie — jak pisze na s. 62 — bardzo rozpowszechniło się w współczesnym wykonawstwie.

Trzecim i zarazem ostatnim opublikowanym wystąpieniem kongresowym jest tekst referatu prof. J. Göschla pt. *Jedność w wielości. Podstawy interpretacji śpiewu gregoriańskiego* (s. 73–99). Prezydent AISCGre odnosi się w nim do aspektu wykonania utworu chorałowego. Zwraca uwagę, że nie może istnieć jedno, normatywne wykonanie śpiewu; przeciwnie — przy zachowaniu zakorzenienia w tradycji gregoriańskiej poszczególne wykonania noszą na sobie rys formacji kulturowej i narodowości interpretatora. Różnorodności w wykonaniu śpiewu nie należy traktować jako nieudanej próby osiągnięcia jedności (s. 74). Jako że chorał gregoriański

jest „słowem śpiewanym”, tekst utworu musi być traktowany jako punkt wyjścia dla najpierw analizy, później interpretacji i wreszcie wykonania. Jako przykład zaproponował wspólną pracę nad graduałem *Christus factus est pro nobis*. Odniósł się także do archiwalnego nagrania graduału *Iacta cogitatum tuum* pod dyktando o. E. Cardine’a z końca lat 60-tych ub. wieku. Na tym przykładzie wskazał na problemy rytmiczne, z jakimi spotykają się współcześni interpretatorzy chorału wykonujący go w sposób „semiologicznie ukierunkowany”.

Wszystkie trzy wystąpienia dotyczyły problematyki interpretacji śpiewu gregoriańskiego, zgodnie z tytułem i programem IX Kongresu: *Jedność w wielości. Podstawy interpretacji śpiewu gregoriańskiego*. Zeszyt zawiera ponadto redakcyjną przedmowę (s. 7–8) oraz recenzję XXVI tomu *Studi Gregoriani* (s. 101–104) autorstwa ks. dra Mariusza Białkowskiego. On także dokonał polskiego przekładu trzech prezentowanych referatów.

Czesław Grajewski (Warszawa, UKSW)